

آب در معماری

www.FarsiCad.Com

www.ParsianCad.Ir

برای دانلود جدیدترین مقالات معماری ، نقشه های معماری و سازه ، عکس های معماری ، آموزش نرم افزارهای معماری و سه بعدی و هر آنچه که دانشجویان ، سازمان ها و شرکت های معماری و عمران به آن نیاز دارند به وب سایت پارسیان کد دات آی آر و فارسی کد دات کام مراجعه کنید.

در همه دوران تاریخی معماران ما آب را در مجموعه های خود وارد می کردند و گنبدینه ای از خصوصیات فیزیکی ، مذهبی و اسطوره ای را به قدمت می گرفتند تا معماری آنان از غنای بیشتری برخوردار باشد .

چنان که می دانیم نزد ایرانیان از روز گاران بسیار کهن آب مانند آتش مقدس بوده به گواهی اوستا و همه نامه های دینی پهلوی و بسیاری از نویسندگان یونان و روم و خود همین هردوت ایرانیان آب و آتش را بزرگ می پنداشتند و می ستودند و آلودن آنها ازگناهان بزرگ به شمار می رفت آب فواه شیرین و فواه شور چه رود و چه دریا در خور ستایش و نیایش است .

آب و آتش لازم و ملزوم یکدیگر برای ادامه میات می باشند . هر دو هم هستی بخش و هم ویرانگر هستند .

پرستشگاهان بسیار باشکوه آناهیتا (ناهید) ، ایزد نگهبان آب، در سراسر ایران زمین و خاکهای همسایه برپا بود . آبان یشت و آبان نیایش که در اوستا به جای مانده در ستایش همین ایزد است از این گذشته بسا دریای شور و رود های شیرین درنامه کهن سال یاد گردیده و ستوده شده از آنهاست وئوروکش Vouru Kaska (دریای گرگان ، خزر) چئچست Caecasta (دریای اارومیه) کاسائویه Kasaoya (در پهلوی ، کیانسیه =دریایچه هامون = زره سیستان)، دائیتیا Daitya (در پهلوی ، روت داتیک یا وه روت =آمویه ، جیمون) و جز اینها ستایش آب نزد ایرانیان بیش از این است .

امتراهم به آب

امتراهم ایرانیان به آب توسط اردوسیو آناهیتا فرشته آب و امترام به درختان و پرستیدن آنها در ایران قدیم وجود داشت (چنین چون بود مردم گز پرست - شاهنامه)بعدها در اروپا بصورت امترام به چاه (بویژه در انگلستان) و گذاردن درختان کریسمس در کلیساها شد.

مروری بر تاریخچه آب گرمابه و پاکیزگی در ایران

هردوت مورخ یونانی چنین می نویسد « ... ایرانیان ... در آب تف نمی اندازند در آن دست نمی شویند و متمم هم نمی شوند که دیگری آن را به کثافت آلوده کند و احترامات بسیاری برای آن منظور می دارند ... ».

استرابون جغرافی دان می نویسد: « ایرانیان در آب جاری استممام نمی کنند . در آن لاشه و مردار و آنچه ناپاک است نمی اندازند ... به فصوص امتیاط می کنند که آب را به فون نیالایند ... »

آگاتریاس مورخ یونانی قرن ششم بعد از مسیح نیز نوشته های هرودت و استرابون را مبتنی بر اینکه ایرانیان آب جاری را به هیچ وجه به کثافات نمی آلاینند و دست و روی در آن نمی شویند و به آن دست نمی زنند مگر برای آشامیدن و یا آب دادن به گیاه تایید می نماید .

آئین شستشوی مهر پرستان

سابقه مراسم شستشو در ایران زمین به پیش از زمان زرتشت می رسد و به نظر می آید که مهر پرستان برای انجام مراسم مذهبی می بایستی به مدت سه روز و سه شب در فواصل معین غسل کنند تا قادر گردند در برنامه های دینی شرکت جویند . اهمیت آب در مذهب مزبور به مدی بود که می بایستی مهرابه ها یعنی عبادتگاهشان در مملی قرار گیرد که آبی روان از کنارش بگذرد یا اینکه در کنار چشمه ساری قرار داشته باشد . با این ترتیب یکی از اعتقادات آئین مهر شستشو و ممام رفتن به عنوان یک فرضیه مذهبی بوده است .

شستشوی در آئین مزدیسنا

در آئین مزدیسنا نیز پاکی جسم و روان از اهمیت ویژه ای برخوردار بوده است . بر اساس این تفکر و اندیشه وابستگی پاکی جسم و روان به یکدیگر از نعمات بزرگ شمرده می شده است .

به همین جهت برای دور نمودن آلودگی و گناه همواره شستشو می کردند و معابدی برای فرشته و پاسدار آب آناهیتا ترتیب داده بودند که اگر چه از تشریفات در آن مکان اطلاع کاملی نداریم ولی به احتمال قوی در ارتباط آب مراسم تطهیر انجام می گرفته است .

ناهید یا آناهیتا

ناهید که مقام ایزدی در آئین زرتشت دارد و نگهبان آب می باشد در نزد ایرانیان فاصله دوران ساسان مقامی بس ارجمند داشته و مورد ستایش بوده است . ناهید و آناهیتا به معنی پاکی و بی عیبی است و منظور از اردوی « سور آناهیتا » بنا به متن آبان یشت هم نگهبان آب و هم رودی مینوی و تصویری است که مظهر تمام آبهای روی زمین است .

ناهید یا آناهیتا اثری از خود در کتیبه های باقی مانده از دوران شاهان هخامنشی به جا گذاشته است ولی پاره ای از مورخان وقایعی که از جهتی به ناهید مربوط می شود ذکر نموده اند . بنا به گفته مورخ کلدانی بروسوس که در قرن سوم قبل از میلاد مسیح می زیسته اردشیر دوم ستایش ناهید را در قلمرو حکومت خود معمول داشت .

معبد آناهیتا در بیشاپور

یکی از ساقتمانهای مهم و شافص دوره ساسانی بیشاپور موسوم به معبد آناهیتا دارای مجع معبد شکلی است که نیمی از آن درون زمین قرار دارد و پرفش آب از مسیر های زیر زمینی به داخل مشهود است . آب پس از وارد شدن به موضعه مربع شکل آن از مسیر دیگری خارج می شود اگر چه مراسم خاص مربوط به آن مشخص نیست ولی واضح است که آب در این بنا در درجه اول اهمیت قرار دارد .

این بنا مهمترین مدرک تاریخی در استفاده از آب درون یک ساقتمان در شهر بیشاپور با وجود اینکه رودخانه شاپور در کنار شهر است .

آب انبار

نیاز به آب در سراسر راههای ایران و در اکثر شهرهای این سرزمین باعث ایجاد معماری آب انبار شد که هم آب را مدتی ذخیره کنند و بعضی از آب انبار هایی که در شهرهای خشک کم آب ساخته شده خود اثری بسیار زیبا و از لحاظ معماری شایان توجه است . سابقه ساخت آب انبار در ایران بسیار طولانی بوده و هنوز آب انبارهایی از قرن ۷۰۶ هجری به جا مانده است . برای اینکه آب داخل آب انبار نگذرد چند بار آهک و نمک داخل آن می ریختند بدین ترتیب روی آن لایه بسته شده و اگر پرده روی آن پاره می شد آب آن می گندید و غیر قابل استفاده می شد.

شیوه های مختلفی برای ساخت آب انبارها در نقاط مختلف ایران به کار می برند .

فزانة بعضی آب انبارها مثل آب انبار حاج آقا علی در کرمان خیلی بزرگ است به طوری که زیر کاروانسرای آن تماما خالی است . در آب انبار وزیریا میرزا مقیم ۴ بادگیر دارد و آب آن در تابستان بسیار خنک است . تمامی سافتمانهای وابسته به راه با آب با طراوت می شوند مثل ساباط ، رباط ، کاربات و کاروانسرا . ساباط ، که خود به معنای آسایشگاه و رباط به سافتمانهای کنار راه و به ویژه بیرون از شهر اطلاق می شود.

شیوه های آبرسانی در تمدن اورارتو

آبداری آبیاری از مسائل بسیار مهم و توجه به آن در کشور اورارتو به مدی بوده که بعضی از محققین این تمدن را دارای جامعه هیدرولیک می دانند تامین آب آشامیدنی ساکنین قلعه ها و استعمکات نظامی که اغلب در ارتفاع نسبتا زیادی از محیط اطراف خود قرار داشتند . به فصوص در زمان مصار بندان دشمن ، به زیر کشت بردن زمینهای بایر و مرتفع تر از سطح منابع آبی موجود . هدفی بوده که در طول سه قرن و اندی حکومت این دولت دنبال شده است .

بسیاری از متون نوشتاری اورارتویی به فعالیتهای عمرانی اختصاص دارند و در این میان تاکنون حدود سی کتیبه که به اهداف کانال ، دریاچه ذخیره آب ، سد ، آب انبار و سایر تاسیسات هیدرولیکی پرداخته اند به دست آمده است .

برای تامین آب آشامیدنی در قلعه وان پشمه های موجود در داخل باروها که امروز نیز جریان دارند ، امکان برداشت آب در مواقع اضطراری را بدون مواجهه با دشمن فراهم می کرده است . در توپراخ قلعه جهت جمع آوری آب باران ، تمهیداتی در بخش های صفره ای قلعه به کار رفته بود. در دواتی بلور (آرگیشتی هینیلی) در ارمنستان و در چاووش تپه (ساردوری هینیلی) در ترکیه ، انبار های بزرگی جهت ذخیره آب در صفره ها تراشیده شده بود . در بیشتر قلعه های اورارتویی روش آخر جهت تامین آب در مواقع ضروری اعمال می شد.

سدها ، دریاچه ها و کانالهای آبیاری متعدد ساخته شده توسط اورارتوها باعث رونق کشاورزی در کشور شده بود . این تاسیسات ساختاری داشتند که در مقابل زلزله های شدید معمول منطقه مقاوم بود و به همین دلیل بیش از موارد مشابه خود که در دورانهای بعدی ساخته شدند کاربرد داشتند.

آب و هنر در باغ

یکی از عناصر اصلی و میاتی در باغ وجود آب است که قسمتی از آن منحصرا برای آبیاری مفاظت گیاهان و بخش دیگر به منظور ایجاد و خلق زیبایی در طراحی مورد استفاده قرار می گیرد. ولی آنچه که مورد توجه است وجود و تاثیر آب از دیدگاه خلق زیبایی و تنوع در محیط از قبیل تشکیل انواع نهرها، به طور مصنوعی آب نما ها (موض و موضپه) آبشارها چشمه های مصنوعی، حلقه پناه ها استخر و آبشخور پرندگان است.

از طرف دیگر وجود آب در باغ به هر یک از صور فوق، خود به نمودی در متعادل کردن درجه حرارت هوا، تامین رطوبت نسبی جهت گیاهان و ایجاد طراوت خاص موثر می باشد که نتیجتا مجموعه این عوامل از یکنواختی و خشکی محیط می کاهد. بنا براین لازم است در مورد صور مختلف کاربرد آب در باغ، به طور جداگانه به اختصار توضیحی داده شود.

فرق باغهای ایرانی و اروپایی در این است که اروپاییان به دلیل داشتن آب و هوای معتدل به پرورش گل و بوته اشتیاق دارند به خاطر اینکه بتوانند از آفتاب بیشتری برخوردار شوند ولی ایرانیان بدلیل اینکه هوای گرم و خشکی دارند بیشتر از بوته استفاده میکنند تا از سایه و خنکی سایه استفاده کنند و از آب نیز استفاده زیادی در باغ می کنند تا باغ را با طراوت کند.

پناگاههای بین راه گاهی قهوه خانه هایی بودند دارای موض آب و مقداری گلدان در گرداگرد موض و بعضی از اوقات باغچه ای معطر که نهر آبی در آن جریان داشت.

خشکی و بی درختی فلات ایران باعث شده است که باغ را نمونه ای از بهشت موعود بدانند. چهار باغ طرح نمونه باغهای ایران است که در آن ممکن است یک محور بلند تر از محور دیگر باشد. از زمان ساسانیان در اینگونه طرحها در شکارگاهها در محل تقاطع محور ها کوشکی بنا می کردند. آب وسیله اساسی ایجاد باغ در ایران است.

وسیله اصلی تهیه آب در ایران کاریز است. از دوره هفامنشیان قنات مرسوم بوده است. آب قنات تقریبا با یک میزان واحد در تمام سال از دهانه قنات خارج می شود.

قالی در مومنه اصفهان بافته شده است و بافنده در طرح آن از باغهای معاصر شاه عباس الهام گرفته است باغ مذکور به قدری بزرگ است که هر یک از قسمت های چهار گانه آن نیز به وسیله نهر های آب به چند قسمت دیگر تقسیم شده است در استخر بزرگ که در مرکز باغ واقع گردیده است تصویر یک کوشک در ارتفاع مستقیم به چشم می خورد و امکان دارد که این کوشک در پشت استخر واقع شده است. گنبد ظریف این کوشکها از کاشیهای به رنگ آبی پوشیده شده است.

ایجاد باغ بدون آب مخصوص ایالت فراسان و شمال شرقی ایران است. موصفانه به معنی موضی که در داخل عمارت تعبیه می کنند. غالباً موض یا استخر را در یکی از محورهای اصلی فضای خانه یا باغ اهداث می کنند به طوری که طول موض یا استخر در امتداد طول فضای منزل یا باغ قرار بگیرد و برای آنکه هنگامیکه موض یا استخر پر از آب می شود مقدار آب زیادی به طبق اصل جاذبه زمین به بیرون سرازیر شود، در ساختمان آن شیب مفتمصری می دهند. ایرانیان اطراف استخر را از سطح آن قدری بالاتر می برند و یک نوع آبرو برای آن تعبیه می کنند که مقدار آب اضافی را به خارج می برد و این روش خاص ایرانیان است هرگاه ذفیره آب به مد کافی باشد این موض ها و استخرها همیشه لبریز از آب می باشند به طوری که از یک فاصله کوتاه شفص پهنه ای از آب را مشاهده میکند که به نظر نا محدود می آید.

از علائم مشفص و بر جسته دوران صفویه در اصفهان اهداث موضهای پاشویه دار است بعضی از آنها دارای چهار پاشویه بوده که هریک را زیر دیگری تعبیه می کردند.

به طور کلی آب در استخرهای بزرگ به خاطر تیرگی و انعکاس آن مورد پسند ایرانیان قرار می گیرد کف جویهای رو باز را با کاشیهای آبی می پوشانیدند.

استخر

طبیعت گرایش موهودات به آب و آب تنی، سبب شده که انسان ها بالافص به نموی از انمنا از این موهبت میاتی تا آنجایی که میسر است، مداکثر بهره برداری را بکنند. از آنجایی که سیر تسلسل علمی و تاریخی می نمایاند، انسان ها از آغاز تا به امروز ارتباط خاصه خود را با آب مفظ کرده اند. اقوام و مردمانی که در کنار دریا و دریاچه ها می زیستند مداکثر امکان را برای استفاده از آب داشته اند آن دسته که امکان کمتری در اختیارشان بوده از آب های معدنی، برکه های طبیعی، رودخانه ها و ... سود برده اند.

سیر تاریخ وافزایش تجملات میاتی، تکنولوژی مدرن و امکانات مالی، انسان را بر آن داشته که نیاز به آب تنی را با اهداث موض، موضچه یا استخر در منازل، استخرهای ممله ای و کوچه ای یا استخرهای عمومی در استادیوم ها بر آورده کنند.

اگر به طرمهای مختلف استخرها توجه کنیم، می بینیم که این گونه استخرها در اوایل قرن بیستم بیشتر به صورت مستطیل، بیضی یا به اشکال هندسی منظم بوده است در طول قرن ماضر بخصوص بعد از جنگ جهانی دوم، در طرح اینگونه استخرها تجدید

نظریاتی گردیده و اشکال هندسی نا منظم با خصوصیات بهداشتی بیشتر، تزئینات نوری و تولید امواج مصنوعی در آب، تفنن فاضی را به همراه آورده است.

در منازل بر مسب موقعیت ساختمان و امکان وجود فضای کافی، استخرها در اندازه و اشکال مختلف ساخته می شوند.

آب نماها

یکی دیگر از عوامل تزئینی تلفیقی و ارتباطی با محیط که به نموی در فضا و مکان باغ موثر می افتد انواع آب نماها می باشد.

این نوع آب نماها را در زبان فارسی با توجه به روابط سنتی که سینه به سینه انتقال یافته موض و موضپه می گویند ولی در

حقیقت این دو (موض و موضپه، آب نما) با یکدیگر فرقهایی دارند در حالی که هر دو فضایی یا انباری از آب است.

متخصصین فن این فرق را اینگونه توجیه و توصیف می کنند آب نما موض و موضپه هر کدام از نظر معماری تابع اصول معین

و فاص خود می باشند. آب نماها دارای عمق کمتر از موض و موضپه ها است و با تزئینات مدرن از قبیل چراغهای رنگارنگ

مخصوص داخل آب فواره های متنوع گاهی جایگاهی برای گیاهان آبی و باغچه های در کنار یا در وسط آن بوده و اشکال آنها

کمتر از اصول هندسی منظم پیروی می کنند. در این آب نماها بیشتر از اشکال تخیلر شکل یافته هندسی استفاده می شود.

معمار فواره " تروی " می گوید: این فواره نشان دهنده حرکت کلی آب است که هرگز از عمل خود باز نمی ایستد و توقف آن

متی برای لحظه ای نا ممکن است.

فواره ها به طور خطی بر روی محورهای اصلی با عث تشخص مکان می شوند و مسیرهایی را بوجود می آورند که راهنمای انسان

در فضا می شود. فواره ها در واقع موسیقی فضاها محسوب می شوند. می توانند کوتاه و زمزمه گر بوده و مثل موسیقی متن

عمل کنند و می توانند با نشاط و پر هیاهو بوده و شادی بخش فضای اطراف شوند. بر خلاف فواره ها، چشمه ها و رودخانه ها

که ذاتا عناصری جنبشی هستند، دریاهای، آبگیرها و موض ها عناصری آرام هستند. آبهای راکد به طور طبیعی انعکاس دهنده

تصاویر هستند و منعکس کننده آسمان هستند. آب نماها آینه محیط اطراف هستند.

در معماری ما موض به عنوان سبیل آب راکد استفاده می شود. موضهای جلو بناها مکمل معماری می شوند و مانند آینه

آنها را در خود منعکس می کنند. نمونه بارز آن چهلستون است.

صدای که آب تولید می کند نیز مانند مفاهیم خالص بصری آن تنوع دارد . آب با برافورد با مانع و یا زمان عبور از روی سطوح نا هموار و یا ریزش بر روی خودش ایجاد صدا می کند . توجه به مفاهیم صوتی آب از اهمیت زیادی برخوردار است . اگر صدا خیلی کم باشد می تواند متنی ناراحت کننده شود مثل چکه شیر آب . صدای زیاد در فضاهای محدود که بیش از تحمل فضااست ، مبتذل جلوه می کند .

نهرها

شرح و توضیح اختصاصی درباره نهرهایی که جنبه تزیینی داشته باشد، بستگی کامل به سلیقه و ذوق فردی دارد . بنا براین اگر ایجاد نهرها صرفاً به منظور آبیاری باشد و می توان از آن نیز برای خلق زیبایی به صور مختلف استفاده نماییم از شیب ها یا گردش های آب در زوایای مختلف و آبشار های کوچک و شره آب استفاده می شود تا صدای آرامش بخش آن روان فسته رهگذران را بیاساید .

در کتاب آثار ایران

در مورد چهار باغ اصفهان در عصر شاه عباس پیکرودلاواله توضیحاتی بس زیبا داده است که قسمتی از آن بدین شرح است

موضوعهای بسیار متناسب و در اشکال مختلف دیده می شود که همگی بدون لبه هستند و آبی که در سطح سنگ فرش خیابان جاری است به آنها می ریزد البته برای عبور سواره و پیاده راهی در کنار وجود دارد و این موض از جویبار بزرگ وسط خیابان تغذیه می کند .

شاردن که مدود ۵۰ سال بعد در زمان شاه سلیمان سفرنامه خود را نوشته چنین می نویسد : همه جای این خیابان یک دست نیست و تراسهایی است که هر یک مدود ۲۰۰ قدم طول دارند این تراسها در این سوی رود خانه هر یک از تراس قبلی خود مدود ۳ پا پایین تر و در آن سوی رود به عکس به همین اندازه بلندتر است و این تفاوت ارتفاع به همراه فواره ها موض ها و آبشار هایی که در ماشیه تراسها به نمایش می گذارد و سپس به توصیف هفت موض که میان کوشک و رود خانه قرار گرفته می پردازد .

اینک آنچه فلاندن و کوست در سال ۱۸۴۰ به هنگام سفر به ایران درباره چهار باغ نوشته اند «... چهار ردیف چنار غول آسا با تنه های عظیم الجثه و سر هایی که چون پتر به هم پیوسته اند پنج شعبه خیابان پهن و مستقیم را در مقابل چشم های ما

گشوده اند که فقط طول زیاد آنها مانع می شود که قادر باشیم انتهای آنها را ببینیم . در شعبه وسطی کانالی که تمام عرض فیابان را گرفته وجود دارد که در آن آبی زلال جاری است . در هر ۲۰۰ قدم آب به داخل موض های بزرگی می ریزد و با تشکیل چندین آبشار از یکی به دیگری می رود . از هر سوی این موض ها کوشک های الوان و یا پوشیده از کاشی ساخته اند . در مد فاصل آنها باغ های وسیعی است که شاخ و برگ درختان آن ها از بالای دیوار هایی که به فیابان شکل داده اند سر زده اند و به سلسله ای از طاق نماها زیبایی بخشیده اند .

در این زمان متاسفانه چهار باغ به صورت فیابانی تجارتي در آمده . دیگر نه موضی بر جای مانده و نه آبشاری و نه کافی با این همه هنوز هم به هنگام عصر تفرجگاه ساکنان اصفهان است .

موضفانه های کاشان

نظر به اینکه کاشان در ماشیه کویر قرار گرفته و دارای آب و هوای کویری است و در بعضی از ماهها ، گرمای هوا طاقت فرسا می شود ، بخصوص که از نظر آب ، و مواهب طبیعی هم در مضيقه می باشد لذا معماران مبتکر و فوشفکر و پربدست این شهر با ابداع امداث فانه های گودال باغچه و سافتن یک یا دو طبقه سافتمان در اعماق زمین ، سافنماها را به صورتی طرامی کرده اند که علاوه بر استفاده از فواص نارسانایی مصالح سنتی سافتمانی ، نوع طرح و نقشه بنا نیز در عدم انتقال و جابجایی حرارت و یا مقاومت در مقابل گرما و سرما و سر و صدا ، محیط و شرایط رامتی برای سکنه فراهم آید و بعلاوه از نظر افتلاف سطح و شیب نیز به صورتی باشد که آب جاری قناتها هم به آنها مشرف باشد .

بررسی نشان می دهد که داشتن عمارت موضفانه ، یکی از علائم و نشانه های تشفص و تعین هم بشمار می آمده است و لذا افرادی که از نظر مالی امکان سافت چنین بنایی را می یافته اند ، از لحاظ اظهار وجود و پیدا کردن شفصیت اجتماعی و سر شناس شدن در جامعه هم مبادرت به امداث موضفانه می کرده اند تا علاوه بر برفوررداری از فضای مطبوع آن در تابستان ، به عنوان طبقه ممتاز جامعه هم مطرح باشند .

از عناصر و فضا های تاج محل به (روایت پادشاه نامه (ملا عبدالحمید لاهوری)

چهار فیابان ، نهر ها ، فواره ها ، چبوتره و موض باغ

در چار[چهار] فیابان وسط باغ که به عرض چهل ذراع است - نهری است به عرض شش گز- و در آن فواره ها از آب دریای جوشان - در ملتقای انهار پیوتره است به طول و عرض بیست و هشت گز که نهر مذکور اطراف آن گشته - و در وسط پیوتره موضی است به طول و عرض شانزده گز و در آن پنج فواره نصب شده - فرش فیابان های این نمودار جنت از سنگ سرخ است که آن را به طرامی تمام گره بندی نموده اند.

عبدی بیگ شیرازی در مثنوی دومه‌الازهار از شاهنامه می نویسد:

یکی باغ پیش اندر آمد فراغ	برآورده از گوشه باغ کاغ
بشد تازیان با تنی چند شاه	همی یود لشکر بنفخیر گاه
چو بهرام گور اندر آمد به باغ	یکی باغ دید از فراخی چو راغ
زمینش زدیبا بیاراسته	همه باغ پر بنده و فواسته
میان گلستان یکی آگیر	بلب بر نشستنه یکی مرد پیر

(شاهنامه فردوسی)

در بیت آخر از متن فوق به وجود آگیری در میان گلستان یا باغ اشاره شده است . البته در بسیاری از باغ ها ، عمارت کوشک را در وسط یا در مکانی در میان باغ طرامی و برپا می کردند که از لحاظ برفی از خصوصیات معماری از جمله منظر و نموه دسترسی از بهترین مکان های باغ به شمار می رفت . عموماً در این حالت ، یک موض یا یک آگیر در جلوی کوشک طرامی و سافته می شد که بر کیفیت منظر و فضای مزبور افزوده می شد .

طبس ، باغ گلشن

این باغ دارای نوعی طرح است که آگیر آن در وسط باغ قرار گرفته است و آن را می توان نمونه ای از نوعی باغ دانست که فردوسی در ابیات خود به طرامی آن اشاره کرده است .

تنها در شمار اندکی از باغ ها ، موض یا آبگیری بزرگ را در وسط باغ می سافتند و این در حالتی بود که به سبب برفی از عوامل و پدیده های طبیعی ، عمارت کوشک را در میان باغ نسازند ، در این حالت فاص ، موضی در مکان مرکزی باغ و غالباً در محل تلاقی امتداد راه های اصلی طرامی و سافته می شد . باغ گلشن در طبس را می توان از نمونه های فوبی به شمار آورد که موض آن در مرکز مموطه مربع شکل کرت ها قرار داده شده بود. بنا براین اشاره شاهنامه به طرامی و سافت آبگیری در وسط باغ ، موضوعی است که از لحاظ پیشینه طرامی باغ ها مصداق هایی از آن وجود داشته است .

عرصه مرص در یک سوی باغ قرار داشت و چند عمارت بلند در آن سافته شده بودو شماری موض در مموطه آن بود که گویا همه یا بیشتر آنها شکل مربع بودند و باغچه هایی پیرامون برفی از موضها وجئد داشت و گلهای زیبایی در آنها کاشته شده بود . یک یا چند فواره در هر موض وجود داشت که موجب صفا و طراوت فضا می شد . آب موض ها بسیار صاف و زلال بود به گونه ای که کف آنها به فوبی دیده می شد و به گفته شاعر اگر سوزنی دریکی از موض هائی افتاد، به فوبی قابل مشاهده بود.

توصیف دقیق و گاه اغراق آمیز موضها که تنها بخشهایی از ابیت مربوط به آنها در این متن آورده شده است ، اهمیت این عنصر را در معماری ابران نشان می دهد و به همین سبب است که همواره در باغهای طرامی شده یک موض در جلوی عمارت اصلی یا به عبارت دیگر در جلوی ایوان اصلی عمارت طرامی و سافته می شد .

باغ واقع در کنار رودخانه

بسیاری از شهرهای قدیمی ایران در کنار یا دو سوی رودخانه ای بزرگ یا متوسط شکل می گرفتند و توسعه می یافتند . در بعضی از موارد که باغی در این گونه از شهر ها در کنار رودخانه سافته می شد، در صورت امکان ترجیح می دادند که عمارت کوشک آن را به جای آنکه در میان باغ بسازند ، در کنار رودخانه برپا کنند ، زیرا در این صورت از منظر رودخانه به بهترین نمو ممکن می توانستند استفاده کنند . کاف آیین را در اصفهان که در دوره صفویه در کنار زاینده رود سافته شده بود ، از این گونه عمارت ها به شمار می رود این کاف در دوره قاجار ویران شد و اکنون اثری از آن و فضاهای سبز و سافته شده پیرامون آن در دوره صفویه بر جای نمانده است ، بلکه تنها تصویری که از آن باقی مانده است نشان می دهد بسیاری از ویژگیهای معماری آن مانند عمارت کاف چهل ستون در اصفهان بوده است ، این عمارت نیز دارای محوری با یک جهت بود که به سمت زاینده رود طرامی و تنظیم شده بود و منظر اصلی ایوان ستون دار واقع در جلوی عمارت به طرف رودخانه بود .

در هند ، شماری رودخانه پرآب و بزرگ وجود داشت که در اطراف آن محیط‌هایی سرسبز و فرخ‌پدید می‌آمد . به همین سبب در آن سرزمین در هنگام ساختن باغ در کنار این نوع از رودخانه ها ، غالباً عمارت کوشک را در کنار رودخانه طرامی و امدات می‌کردند . ساختن عمارت مزار تاج محل در کنار رودخانه جمنا را می‌توان در تداوم همین سنت طرامی به شمار آورد .

باغ آبی

منظور از باغ آبی گونه‌ای از باغ است که آبگیری بزرگ در قسمتی از عرصه آن به شکل مصنوعی یا با استفاده از عوارض طبیعی ساخته می‌شد و برای پدید آوردن منظره‌ای بدیع و فوشایند ، عمارت کوشک در روی سکویی که در میان آبگیر با مصالح مقاوم در برابر آب ساخته می‌شد ، بر پا می‌گردید و برای ایجاد دسترسی به کوشک غالباً معبر یا پلی بین کوشک و عرصه واقع در کنار آبگیر ساخته می‌شد کمبود آب در بیشتر نواحی ایران موجب می‌شد که شمار بسیار اندکی از این گونه باغها در کشور ساخته شود . باغ ائیل گلی در تبریز یکی از نمونه‌های باقی مانده از این گونه باغ‌ها به شمار می‌آید .